

 WAT WIL JE
LATER WORDEN?

EEN
PROCES-
VERSLAG

SPONN

INHOUD

Inleiding , ouderenparticipatie tot nu toe	5
Wat vooraf ging	6
Ouderenparticipatie in kaart	8
Thema's die ouderen belangrijk vinden	10
Anjo Geluk , Denktank60+ Noord	12
Wat hebben we bereikt?	16

OUDERENPARTICIPATIE TOT NU TOE

In 2030 zijn er 800.000 meer ouderen dan nu. De stijgende zorgkosten en de behoefte van ouderen zelf om veel meer betrokken te zijn, vraagt om een andere manier van zorg en oplossingen op het gebied van wonen en welzijn. Hoe je tot die oplossingen en nieuwe ideeën komt? Door te luisteren naar en samen te werken met ouderen, en door met hen en professionals in gesprek te gaan. Het klinkt logisch, maar dit zit nog niet altijd in het systeem bij beleidsmakers en andere professionals. Stichting Participatie Ouderen Noord Nederland (SPONN) heeft dit opgepakt en is een brede beweging van actieve ouderen geworden, die zich voorbereiden op later.

Onder de titel Anders Oud 2030 leggen we de verbinding met wat ouderen willen en wat dat van professionals en aanpassingen in de omgeving vraagt. Het Zorg Innovatie Forum (ZIF) en het Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) helpen om hier concreet invulling aan te geven.

WAT VOORAF GING

 **OUDERENBELEID
MOET MÉT OUDEREN
TOT STAND KOMEN**

Anders Oud 2030

Het ouderenprogramma Anders Oud 2030, dat het ZIF samen met het Healthy Ageing Network Northern Netherlands (HANNN) begeleidt, draagt bij aan het verbeteren van

de zorg voor en het welzijn van ouderen in Noord- en Noordoost-Nederland. Hierbij is de stem van ouderen leidend en staan hun ervaringen, wensen en behoeften rondom het

gelukkig, gezond en vitaal ouder worden centraal. Dat vraagt om betrokken en persoonlijk contact in de samenwerking tussen ouderen en professionals, waarin Anders Oud 2030 een verbindende rol heeft.

Ouderen betrekken

Met het Nationaal Programma Ouderenzorg (NPO) werd tien jaar geleden een begin gemaakt met het actief betrekken van ouderen bij het denkproces, met als doel verbeteren van de zorg en ondersteuning in de thuis-situatie voor kwetsbare ouderen. De Stuurgroep Participatie Ouderen Noord-Nederland (SPONN), een groep waarin ouderen zich hadden verenigd, fungeerde als klankbord van ouderen in de regio. Voorzitter was Jan Leegwater. Het SPONN nam deel aan de landelijke werkgroepen (Beter Oud) en adviseerde daarin over ouderenprojecten en de ouderenmonitor.

Sinds 2011 speelt het ZIF een actieve rol in het Nationaal Programma Ouderenzorg. Het ZIF is toen door het UMCG gevraagd een rol in de implementatiefase van de NPO-projecten te vervullen. Dat was vlak voor de Decentralisaties, waarbij gemeenten een wettelijke verantwoordelijkheid kregen voor de maatschappelijke ondersteuning van zorg voor ouderen.

Een gevolg daarvan was dat leden van het noordelijk ouderennetwerk veel meer wilden aansluiten bij wat er provinciaal en lokaal speelde rond ouderen zorg. Daarom werd het noordelijk netwerk ontbonden en is het ZIF gestart met de organisatie van regiotafels op provinciaal niveau. In die tafels werd een actieve ontmoeting tussen ouderen en professionals georganiseerd. De Denktank 60+ Noord stimuleerde de ouderen om hier zelf een

actieve rol in te spelen en zich voor te bereiden op later. Het idee van de regiotafels? Op lokaal niveau samen oplossingen en kansen vinden om zorg en welzijn te verbeteren voor ouderen die thuis wonen. Zowel bovenregionaal als regionaal, want elke regio is nou eenmaal anders.

Samen oplossingen bedenken

Elk jaar worden er in de provincies Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel drie regiotafels georganiseerd. Daar komen ouderen en professionals die werkzaam zijn bij gemeenten, in de zorg, sociaal domein, woningbouw en onderwijs, samen. Deelnemende ouderen brengen zelf thema's en onderwerpen in die hen interesseren en waar ze in het dagelijks leven mee te maken krijgen. Voorbeelden van die thema's zijn eenzaamheid, zingeving, mobiliteit, medicijngebruik en veranderingen in de zorg. Op de bijeenkomsten worden die thema's besproken met ouderen, professionals en andere betrokken partijen. Wat betekent dit thema voor hen? Op die manier worden samen oplossingen en kansen gevonden om zorg en welzijn lokaal te verbeteren.

Agenderen

Het belangrijke uitgangspunt bij de regiotafels is dat de thema's niet worden aangedragen door professionals, maar door ouderen zelf. Zij agenderen onderwerpen, zij laten weten wat er in hun leven speelt. Het wordt dus niet van hogere hand bepaald wat voor ouderen belangrijk is, ouderen nemen zelf de regie. Dat heeft tot nu toe een hoop veranderingen in het onderwijs, bij gemeentes en de zorg teweeggebracht. Steeds meer wordt onderkend dat ouderen zelf bij zorgbeleid betrokken moeten worden. Hoe eerder hoe beter.

OUDERENPARTICIPATIE IN KAART

In Nederland zijn **acht regionale ouderendelegaties** actief, waarvan twee in Noord-Nederland: **Groningen/Friesland** en **Drenthe/Overijssel**. De twee ouderendelegaties in Noord-Nederland worden gevoed door 12 regiotafels.

ER WORDT NIET LANGER GEPRAAT OVER OUDEREN, MAAR MET OUDEREN

Naast de regiotafels zijn er eind 2018 ouderendelegaties gevormd. Zij bereiden thema's voor die worden besproken en verdiept in de regiotafels. De leden van die delegatie worden weer gevoed vanuit hun directe contacten met diverse inwoners. Vaak zijn ze lokaal en als vrijwilliger actief en goed op de hoogte van wat er lokaal onder thuiswonende bewoners leeft. Zo zijn zij bijvoorbeeld actief in een Dorpsraad of WMO adviesraad.

Raad van Ouderen

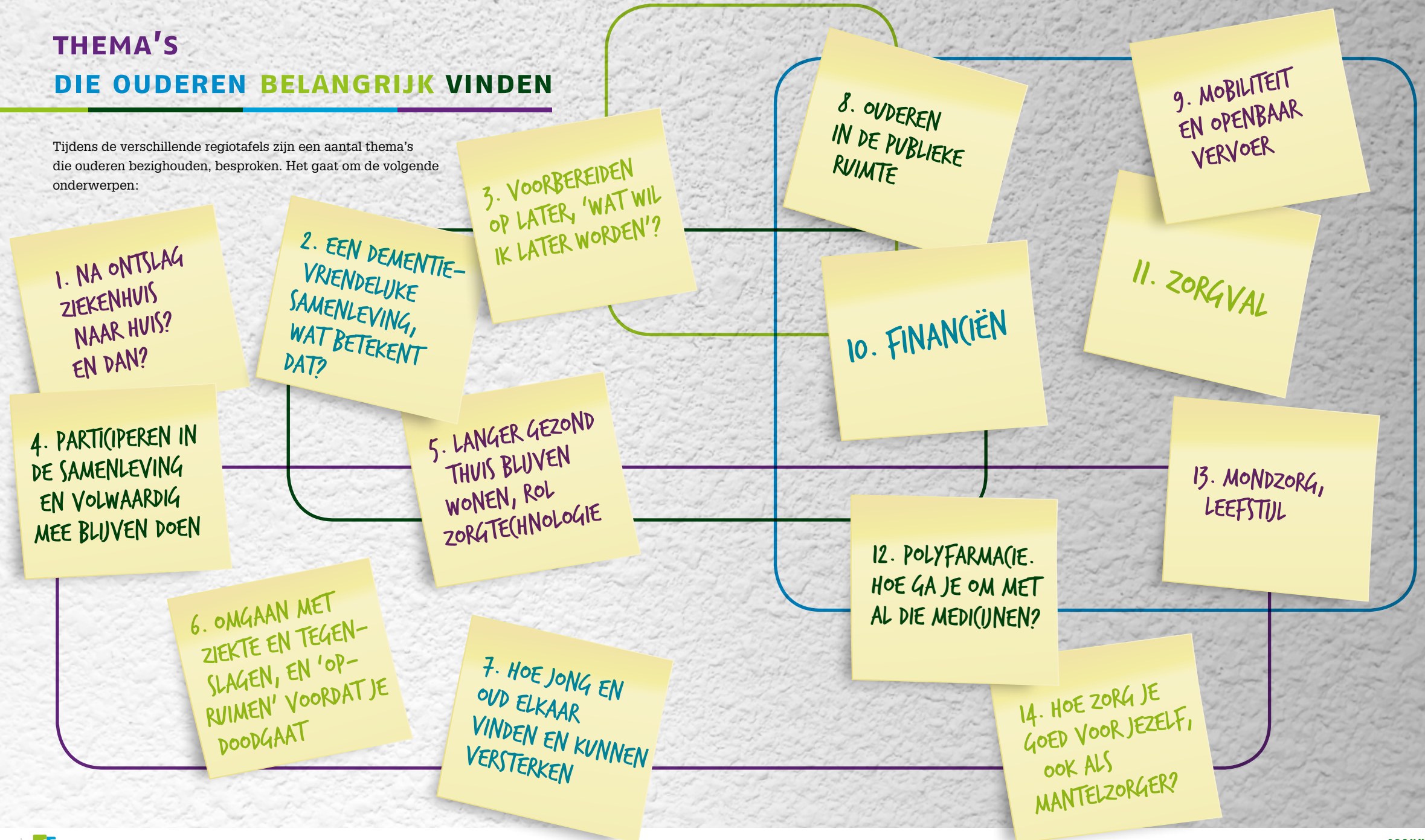
De nationale Raad van Ouderen (RVO) die in het najaar van 2018 is opgericht, bestaat uit afgevaardigden uit elke provincie. Vanuit het Noorden zijn dat vier ouderen.

De RVO is gestart in het kader van het landelijke Pact voor de Ouderenzorg, waarin zorgaanbieders, verzekeraars, gemeenten, bedrijven en de overheid afspreken gezamenlijk aan de slag te gaan om de zorg voor ouderen merkbaar en meetbaar te verbeteren.

De raad is een goede stap richting de verbetering van ouderenparticipatie. De leden van de raad hebben namelijk als taak om de minister van Volksgezondheid en andere partijen die actief zijn in de ouderenzorg te adviseren en op nationaal niveau aandacht te vragen voor relevante thema's. Er wordt niet langer gepraat over ouderen, maar met ouderen. Leden van deze landelijke raad maken deel uit van de ouderendelegatie en nemen deel aan de regiotafels. Zo houden ze een goede verbinding met wat er lokaal gebeurt in de regio die ze vertegenwoordigen. Ze zitten er wel op persoonlijke titel in.

THEMA'S DIE OUDEREN BELANGRIJK VINDEN

Tijdens de verschillende regiotafels zijn een aantal thema's die ouderen bezighouden, besproken. Het gaat om de volgende onderwerpen:

“ OUD WORDEN OF
ZIJN IS OOK UITDAGEND
EN INTERESSANT

De 73-jarige Anjo Geluk is voorzitter van Denktank60+ Noord en sinds kort lid van de landelijke Raad van Ouderen. Ze is al vanaf het begin betrokken bij het bevorderen van ouderenparticipatie en ziet dat er op dat gebied grote stappen zijn gemaakt. ‘Het begint eindelijk door te dringen dat ouderen een bijdrage kunnen leveren aan de samenleving, en dat ouderenbeleid mét ouderen tot stand moet komen.’

Twaalf jaar geleden schreef sociologe Anjo een boek met haar broer Eric, die tien jaar ouder is. Het boek heet ‘Ik ben senior’ en gaat over ouder worden. Na publicatie werden Anjo en haar broer steeds vaker gevraagd om lezingen te houden.

Uiteindelijk leidt dat ertoe dat ze beiden terechtkomen in Denktank60+ Noord, een netwerkorganisatie die de participatie van ouderen die thuis wonen, op het gebied van wonen, welzijn en zorg wil versterken.

Participatie

Via de denktank en deelname aan de regio-tafels wordt Anjo in oktober 2018 gekozen als lid van de Raad van Ouderen (RVO). De RVO adviseert het ministerie van Volksgezondheid, gevraagd en ongevraagd. Er ligt dan ook een stevig actieprogramma, meldt Anjo. Daarnaast vraagt de raad aandacht voor thema's die ouderen belangrijk vinden. De oprichting van de raad is volgens Anjo een belangrijke stap voor de emancipatie van ouderen, omdat ze door de overheid serieus worden gehoord.

Door Anjo's actieve rol in het hele proces heeft ze met eigen ogen gezien hoe ouderenparticipatie in de loop van de jaren is veranderd. ‘In het begin van het Nationaal Programma Ouderenzorg werden beleid en producten bedacht vóór ouderen, zónder ouderen. Zorg-professionals en onderzoekers bedoelden het goed, bedachten allemaal leuke dingen voor senioren, maar het rijmde vaak niet met wat ouderen écht willen.’

Betrokken bij denkproces

Tijdens regiotafels en platformbijeenkomsten kwam dat naar voren, zegt Anjo. Als voorbeeld noemt ze vloerverlichting in de slaapkamer, die automatisch aan gaat als je 's nachts uit bed stapt. ‘In de praktijk bleek dat mensen het eng vonden. Sommigen plakten het zelfs af.’ Volgens Anjo een perfect voorbeeld waarom ouderen vanaf het begin betrokken moeten worden in het denkproces. ‘Bovendien zijn er grote verschillen tussen ouderen. Leeftijd is geen goede graadmeter.’

ANJO GELUK (73) ZET ZICH
AL JAREN IN VOOR BETERE
OUDERENPARTICIPATIE:
'OUD ZIJN STAAT NIET GELIJK
AAN 'AFGESCHREVEN''

Samenwerken

Het is niet zo dat ouderen eerder niet werden uitgenodigd aan tafel, zegt Anjo. 'Maar hoe het tussen het begin van het NPO ging en hoe het nu gaat, merk ik een positief verschil. Het idee dat je met ouderen moet samenwerken, dat dit meerwaarde heeft, is echt aan het inburgeren. Dat is niet alleen heel belangrijk, maar ook handig voor zowel ouderen als professionals.'

Het levert een hoop mooie uitkomsten op, zegt ze. 'Bij het maken van beleid, de inrichting van het zorgonderwijs en het maken van producten of ontwikkelen van diensten wordt er steeds meer met ouderen samengewerkt.' Dat dit eerder niet het geval was, is volgens haar zonde. 'Waarom zou je dingen voor ouderen bedenken en maken, die uiteindelijk helemaal geen nut hebben?'

Uitgerangeerde groep

Volgens de sociologe worden ouderen door de maatschappij vaak gezien als een soort restgroep. 'We worden gezien als last, als mensen die het werkende leven erop hebben zitten en nu in de weg zitten.' Jammer, vindt ze dat. 'Oud zijn staat niet gelijk aan 'afgeschreven'. Oud worden of zijn is ook uitdagend en interessant', vervolgt ze. 'Ik wil zo graag dat ouderen gewoon meedoen in de samenleving en dat ze dat zelf ook laten zien. We zijn geen uitgerangeerde groep.'

Volgens Anjo hebben ouderen zelf ook een aandeel in het veranderen van dat vooroordeel. 'Ze moeten wel bereid zijn om mee te doen, bijvoorbeeld door wat op te zetten in het kader van participatie. Denk aan iets opzetten voor je wijk of meedoen in onderwijsgroepen.'

Willen meedenken

Ouderen moeten dus niet alleen vaker gevraagd worden om mee te denken, maar moeten ook zelf willen meedenken en meedoen. Want nu voelen de senioren zich nog te weinig geroepen, merkt Anjo. 'Ze moeten inzien dat het leuk is om je op die manier bezig te houden met jong en oud. Je levert echt een bijdrage.' Die participatie zorgt ervoor dat senioren zich nuttig voelen, er toe doen en deelnemen aan de samenleving, vult ze aan.

'Het is inmiddels wel over de hele linie doorgedrongen dat ouderen onderdeel uitmaken van de samenleving en daar een bijdrage aan kunnen leveren.' Er is volgens Anjo dus al veel behaald, maar ook nog het een en ander te winnen. 'Iedereen van 0 tot 115 jaar oud kan een rol spelen en een bijdrage leveren, maar daar moet je ze wel de ruimte voor geven.'

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

ER IS AL VEEL BEHAALD,
MAAR OOK NOG HET EEN
EN ANDER TE WINNEN.

In het proces voor de verbetering van ouderenparticipatie zijn al veel belangrijke stappen genomen. De allerbelangrijkste is dat ouderen inmiddels zelf sturing geven aan de agenda's, terwijl dit hele proces voor ouderenparticipatie startte met ouderen die slechts een adviserende rol hadden. Nu nemen de ouderen het initiatief en helpen ze onderwerpen bespreekbaar te maken, zowel op lokaal als landelijk niveau. Samen met professionals denken ze na over wat zorg voor hen betekent en waar en hoe het beter kan.

Gemeentes

Gemeentes en organisaties weten het ZIF en de regiotafels steeds beter te vinden. De ouderennetwerken kunnen hen voortdurend feedback geven over thema's waar ze mee bezig te zijn, om zo de samenleving samen te helpen. Er zijn nog stappen te zetten in de zichtbaarheid van deze ouderennetwerken voor professionals, vooral wat betreft de samenwerking met gemeentes. Veel gemeentes hebben het doelgroepenbeleid namelijk afgeschaft. Ouderen werden dus eerst wel gevraagd aan te schuiven om te praten over beleid, maar nu gebeurt dat steeds minder. Om te zorgen dat ouderen in het proces niet vergeten worden, wil het ZIF het bij gemeentes nog beter onder de aandacht brengen dat er ouderennetwerken zijn die geraadpleegd kunnen worden. Mensen met kennis en ervaring, die in de oplossingen zelf ook een rol willen spelen.

Onderwijs

De rol van ouderen in het onderwijs is in het Noorden erg succesvol. Op Windesheim

in Zwolle participeert een groep ouderen bij een opleiding die zich richt op ouderen. Ze doen zelfs actief onderzoek. In Overijssel is er vooral een sterke wisselwerking met hbo-opleidingen die zich richten op zorg en ouderen; in Drenthe is dat het geval bij het mbo. Technologiestudenten kijken daar samen met ouderen wat zij nodig hebben in hun huis op het gebied van domotica en steeds vaker gaat het ook om robotica-oplossingen. Dat leidt ook tot samenwerking met woningbouwcorporaties die steeds meer met andere, ouder wordende huurders te maken krijgen.

Diversiteit

Het ZIF wil samen met het HANNN de komende jaren nog meer kleur geven aan de stem van ouderen. Qua samenstelling van de ouderennetwerken streven we naar een bredere afspiegeling van de bevolking. De regiotafels blijven een plek voor reflectie, binding en implementatie, waar ouderen en professionals elkaar ontmoeten en elkaar leren te verstaan om nieuwe bruggen te slaan tussen hun ervaringsdeskundigheid en behoeften. De regiotafels zijn een succes en worden uitgebreid. Die uitbreiding zit onder meer in het diverser maken van de groep ouderen die aanschuift, zowel wat betreft etniciteit als sociaal-economische achtergrond. Om deze mensen te bereiken, moet je persoonlijke netwerken aanboren en de tijd nemen om mensen te vragen. Dat gaat niet zomaar met een e-mailtje. En dat gaan we doen.

Komende jaren

Het project Anders Oud 2030 van het ZIF en HANNN wil een sterke verbinding tussen

ouderen en het professionele veld om lokaal ook concreet zichtbare verbeteringen te laten zien. Soms zijn die ogenschijnlijk simpel. Zo willen ouderen dat er meer openbare toiletten en veel meer bankjes komen, als rustpunt en ontmoetingsplek. Het ZIF wil ook meer diversiteit in de ouderen die aan tafel aanschuiven. In 2019 wordt ook gestart met leerkringen, (zoals 'Ouderen in de publieke ruimte') om in de aangedragen thema's meer verdieping aan te brengen en die samen met professionals in de praktijk te realiseren. Daarin spelen gemeenten een belangrijke rol. Zij bestrijken een breed veld. Zorg is namelijk meer dan WMO; het gaat ook over de ruimtelijke (her)inrichting van de omgeving, financiën en werkgelegenheid.

Bijdrage leveren

De groep ouderen in Noord-Nederland is een groep met een grote rugzak vol positieve inhoud. Ze hebben veel ervaring, zijn reflectief en kunnen een waardevolle bijdrage leveren. We zijn geneigd ouderen veel te snel af te schrijven, maar hun ervaring en kennis is in onze samenleving hard nodig. Financieel gezien is het bittere noodzaak om naar ze te luisteren en vanuit sociaal oogpunt is het noodzaak dat iedereen volwaardig meetelt. Het is landelijk beleid dat ouderen langer thuis blijven wonen, maar alleen door samenwerking met die ouderen kom je erachter wat ze nou echt nodig hebben. Naast ouderen heb je professionals nodig om veranderingen te realiseren, veranderingen die helpen om langer thuis te blijven wonen op een manier die aansluit bij je behoeften.

Als je ouderen actief betreft bij beleid over hun eigen zorg, kom je tot andere modellen. Die zijn vaak ook nog eens goedkoper en winstgevender.

Raadpleging ouderen

We zijn bezig een digitaal ouderen netwerk op te zetten om zo nog veel meer ouderen te kunnen bereiken en te raadplegen over wat zij belangrijk vinden. We vragen ouderen daarbij ook naar hun interessegebied, zodat we hen gericht kunnen benaderen voor deelname aan focusgroepen of spiegelbijeenkomsten. Steeds vaker krijgen we vragen vanuit zorg, maatschappelijke organisaties, onderwijs en het bedrijfsleven, die graag samen met ouderen hun dienstverlening of producten willen verbeteren.

Dit doen we samen met de Wetenschapswinkel van de Rijksuniversiteit Groningen en masterstudenten van de faculteit Communicatiewetenschappen

Erkenning

Ouderen worden gelukkig steeds meer erkend als belangrijke sprekers. Cruciaal in de aanpak van het ZIF en het project Anders Oud 2030 is dat ouderen zelf heel actief betrokken zijn: initiërend, agenderend en ook uitvoerend. De stem van ouderen is leidend en hun ervaringen rond ouder worden zijn ongelooflijk belangrijk om goed beleid te maken. Het ZIF ondersteunt hen daarin samen met het HANNN en blijft dat in de toekomst doen.

Tekst: Anneloes Prins | Redactie Karin Kalverboer, Mirjam Valk | Vormgeving: Manisch Creatief

050-8003245
www.zorginnovatieforum.nl
www.andersoud2030.nl

ZORG INNOVATIE FORUM

SPONN

Stichting Participatie Ouderen
Noord-Nederland

ZonMw

'Wat wil je later worden'
is gefinancierd door ZonMw.